אור זרוע לצדיק — י"ג מדות והדרכות

א אין לסמוך על מחשבה לבד וטוב להוציא בפה. כי במחשבה אפשר שלא יחשוב כן מה שאין כן בדיבור: תוס' זבחים ב' ע"ב ד"ה קיימי:

ב אל מקום שאדם בורח בעת צרתו משם ניכר שהוא שורשו. ואם בורח לדברי תורה בידוע ששורשו מן התורה אף על פי שתולדתו אין כן: פרק י"ז דכלים משנה י"ג, כל שבים טהור חוץ מכלב המים מפני שהוא בורח ליבשה עיין שם בהרע"ב:

ג שינוי מקום מועיל לשנות מזל. והוספת אויר על ידי סילוק מחיצות מיקרי שינוי מקום. אבל חסרון אויר על ידי הוספת מחיצות לא מיקרי שינוי מקום. ר"ה ט"ז ע"ב. פסחים פ"ו ע"ב: עיין שם בגמרא סילוק מחיצה ועשיית מחיצה עיין שם ברש"י:

ד כל חולאים ומיתות מיקרי בידי אדם. שכל מחלה מעשיו שלא נשמר מאכילה וכיוצא בו גרמו לו. אם לא אכילת אריה ונשיכת נחש ונפילת בית עליו או גנבים וליסטים מזוין דאינס הוא: כתובות ל' ע"א. רבינו חננאל במרדכי פרק כל הגט:

ה אין לירא מדבר מקודש אלא ממי שהזהיר על הדבר. אפילו מאדם מקודש ותלמיד חכם: יבמות ו' ע"א:

ו תלמידי חכמים אף על פי שחולקים זה עם זה נוהגים אהבה וריעות זה בזה. וכשיש אהבה בין התלמידי חכמים החולקים זה עם זה אז דברי שניהם דברי אלקים חיים ולא יכניס אדם ראשו במחלוקת שבין תלמידי חכמים שמא ירוצו גלגלתו: יבמות י"ד ע"ב: ובש"ס שם ט"ו ע"ב:

ז כשבא לומר לחבירו למה עושה כך לא יאמר לו מיד אלא יסבבו בדברים מקודם. וצריך לידע איך להוכיח ושלא יצטרך להוכיח ולחזור ולהוכיח שדבר זה מגונה ואינו טוב. וגם שלא יתבייש או יבדל ממנו לגמרי. וגם שלא לשמע דבר שאינו נשמע ולפיכך אין להוכיח רק לחבירו ולא לרשע: יבמות ט"ז ע"א, התחילו מסבבים אותו בהלכות: ערכין ט"ו ע"ב: ספרי ריש פרשת דברים, ויבמות ס"ה ע"ב, ותנא דבי אליהו רבא פרק...:

ח אשרי מי שזכה לשם. ואף על פי שלא הגיע לכך. וטוב שם טוב משמן טוב. ודוקא כשמן השמים זכו לו. אבל אם הוא ממשיך שמו. אדרבה שמו אבד. ואף על פי שמועיל לשעה שבדרך שרוצין לילך משפיעין לו ושמו הולך אבל הוא רק לשעה וסוף הכבוד בורח ממנו: יבמות ט"ז ע"א, ופרק א' דאבות משנה י"ג:

ט תלמיד חכם הגדול מחבירו אף על פי שהרבים מסכימים עם חבירו מכל מקום יוכל להיות הדין עמו. ומכל מקום יש לו לחוש שמא דעת השם יתברך נוטה אחר הרבים: יבמות י"ד ע"א, וסנהדרין:

י מי שהוא צדיק גם זרעו אין נעזב והוא תלמיד חכם. אף על פי שאין תלמידי חכמים מצויים להיות בניהם תלמידי חכמים נדרים פ"א ע"א: היינו גם כן גדולים ביותר. ועוזר שחוזרת הוא לזרע זרעם. וכל שהוא תלמיד חכם ובנו ובן בנו מובטח שאינו פוסק. ואם רואה שפוסק ישא בת תלמיד חכם ומריח מים ישוב יפריח: יבמות ט"ז ע"א, בבא מציעא פ"ה ע"א, ונדרים פ"א ע"א:

יא הרוצה ליהנות יהנה. ובתנאי שתהיה הנאתו בקדושה כמו שנהנה אלישע. והיה בטוח על עצמו למלאות משאלותיו לטובה. ודוקא מן היחיד. אבל כל הנהנה מקופה של צדקה כאילו קרב אל אשה נדה. וכשהלה מתכבד בו יקבל. והרוצה שלא ליהנות גם כן לא שיהיה מודר הנאה מישראל חס ושלום רק אל יהנה ויהיה בכוונה לשם שמים וכאותה שהיה לשמואל הרמתי שלא נהנה: ברכות י' ע"ב, סנהדרין פ"א ע"א, חולין דף מ"ה ע"א, ושם ז' ע"ב:

יב מי שהשעה משחקת לו זוכה בדין שמים שנידון לצדיק לפי שעה. וכן בדיני אדם מועיל בקשת רחמים אפילו בבית דין וסנהדרין מועיל דעל ידי בקשת רחמים אפשר שיזכה בדין. ולא שיטו דין רק שיאירו עיניהם לזכות כי בכל דבר יש כף זכות וכף חובה. ועכשיו שאין סנהדרין, מכל מקום דין שמים ודין ארבע מיתות ושאר עונשין לא בטלו ועל ידי רחמים הוא זוכה בדין ונפטר: ברכות ז' ע"ב, מכות י"א ע"א:

יג צריך אדם ליזהר הרבה מן היועצו לפי דרכו. וכן המשהה בני ביתו מלהשיאם הוא יועץ לפי דרכו ולטובתו. גם פעמים אדם מוכיח חבירו ואינו מתכוין שילך אחרי השם יתברך רק לטובתו. אבל מוכיח אדם אחרי חן ימצא: סנהדרין ע"ו ע"ב, עיין שם: ע"כ מכתי"ק: